

Izvorni znanstveni članak
UDK: 028:81'243]001.891
81'243:159.946.4

Primljen: 5. 10. 2016.
Prihvaćen: 29. 11. 2016.

PREOBLIKOVANJE I PROVJERA INSTRUMENTA ZA MJERENJE STRAHA OD ČITANJA NA STRANOME JEZIKU

*Ivana Matić**

Osnovna škola Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec

U ovom radu prikazano je preoblikovanje instrumenta za mjerenje straha od čitanja na stranome jeziku te su predstavljeni prvi rezultati pilot-istraživanja pomoću preoblikovanoga upitnika. Validirani upitnik FLRAS (Foreign Language Reading Anxiety), koji su izradili Saito, Garza i Horwitz (1999), primjenjuje se na svjetskoj razini u svim istraživanjima straha od stranoga jezika, ali u vještini čitanja. Sastoji se od dvadeset čestica i vrlo se lako provodi. Upitnik daje pouzdane rezultate o postojanju straha te prikazuje razine straha od čitanja. Nastao je kao reakcija na tadašnji opći stav da čitanje kao vještina ne uzrokuje strah kod učenika stranih jezika. Raščlamba njegovih čestica pokazala je da su neke općenito postavljene, da se teže mogu protumačiti, a njihove tvrdnje ne mogu se uvijek jednoznačno razumjeti. U drugome dijelu rada prikazan je pokušaj preoblikovanja i proširivanja upitnika FLRAS kako bi on mogao mjeriti i moguće uzroke straha od čitanja, a potom su navedeni rezultati njegova prvoga korištenja u istraživanju straha od čitanja učenika osnovne škole uz prednosti i nedostatke.

Ključne riječi: strah od čitanja, strah od stranih jezika, strah od čitanja na stranome jeziku, upitnik, mjerenje straha od čitanja.

1. UVOD

Istraživanja straha od stranoga jezika počela su sedamdesetih godina (Gardner, Gliksmann i Smythe, 1978; Kleinmann, 1977; Scovel, 1978). Horwitz i Young (1992) smatraju da je strah od učenja jezika posebna vrsta straha koja se pojavljuje pri učenju stranih jezika te je neodvojiv od toga iskustva. Gardner i MacIntyre (1993) definiraju strah od stranoga jezika kao osjećaj koji se javlja

* ivanamati@gmail.com

kada se od nas zahtijeva da se koristimo stranim jezikom kojim suvereno ne vladamo. Riječ je o osjećaju neugode, nervoze i nesigurnosti koji ljude obuzima kada na stranome jeziku trebaju govoriti, čitati, pisati ili razumjeti što im netko govori. Horwitz, Horwitz, i Cope (1986) strah od jezika vide kao specifičan kompleks samopercepcija, vjerovanja, osjećaja i ponašanja vezanih uz učenje stranoga jezika koji je rezultat specifičnosti procesa učenja stranoga jezika. Gardner i MacIntyre (1989) uzroke vide u ponovljenim negativnim iskustvima tijekom učenja stranoga jezika. Strah postaje naučena osjećajna reakcija, koja u početku može biti povezana samo uz određenu situaciju, no ako se takvi doživljaji učestalo ponavljaju, strah se može povezati s cjelokupnim doživljavanjem stranoga jezikom. U okviru učenja jezika utjecaj straha vrlo je složen i nije ga jednostavno ispitati. Iako ovladavanje stranim jezikom podrazumijeva ovladavanje svim jezičnim vještinama, govorenje se smatra najstresnijom od njih iz perspektive učenika i učitelja te je upravo u tome području straha od stranoga jezika provedeno najviše istraživanja (Young, 1992). Devedesetih godina zanimanje se pomiče i na istraživanje straha od ostalih jezičnih vještina, tako Saito, Garza i Horwitz (1999) istražuju postoji li strah od čitanja kao posebna pojava pri učenju stranih jezika neovisna od općega straha od stranoga jezika. Istim radom ovjeravaju novi instrument za mjerenje straha od čitanja koji je nastao temeljem razgovora i intervjua s učenicima te sadrži moguće čimbenike i uzroke straha od čitanja na stranome jeziku. Rezultati njihova rada dokazali su da je strah prisutan kod čitanja neovisno o općemu strahu od stranoga jezika te su ponudili budućim istraživačima te pojave pouzdani mjerni instrument FLRAS (eng. *Foreign Language Reading Anxiety Scale*, hrvatski: upitnik za mjerenje straha od čitanja na stranome jeziku - USOČIS).

2. MJERENJE STRAHA OD ČITANJA NA STRANOME JEZIKU

Potkraj dvadesetoga stoljeća strah od stranoga jezika prihvaćena je pojava koja pobuđuje zanimanje istraživača, pri čemu se vještina govora smatrala najstresnijom vještinom. Čitanje je međutim smatrano pojedinačnom djelatnošću do koje se ne može lako prodrijeti, za razliku od govorenja gdje se glasno iznose pojedinačne misli. Čitanje je u stranome jeziku dodatno složeno. Osim što kao proces zahtijeva koordinaciju pažnje, pamćenja, percepciju,

jezično razumijevanje, ono obuhvaća dodatne faktore poput učenikove motivacije, kulturalne značajke tekstova, nepoznate načine pisanja i slično (Saito i sur., 1999; Sellers, 2000). Iako se dugo smatralo da vještina čitanja ne uzrokuje strah i stres kod učenika stranih jezika, Saito i sur. (1999) raspravljali su o mogućim uzrocima straha od čitanja koji se kriju u nepoznatome pismu, drugačijim pravilima pisanja te nepoznatoj kulturi zemlje jezika koji se uči.

2.1. Upitnik FLRAS (*Foreign Language Reading Anxiety Scale*, 1999)

Saito i sur. (1999) u svojem su istraživanju straha od čitanja na stranome jeziku imali nekoliko ciljeva. Najprije su željeli dokazati kako strah od čitanja doista postoji kao posebna vrsta straha odvojena od općega straha od jezika. Htjeli su provjeriti metodu mjerenja straha od čitanja i validirati novi mjerni instrument, a zanimalo ih je i postoji li razlika u razinama straha od čitanja s obzirom na strani jezik zbog različitih vrsta pisma. Ispitanici (N=383) su bili studenti francuskoga, japanskoga i ruskoga jezika u prvome semestru studija. Istraživanje je provedeno tako da su studenti ispunjavali dva upitnika. Jedan je ispitivao opći strah od stranoga jezika u nastavi: FLCAS - *Foreign Language Classroom Anxiety Scale* (Horwitz i sur., 1986), a drugi, konstruiran za ovo istraživanje, strah od čitanja na stranome jeziku: FLRAS - *Foreign Language Reading Anxiety Scale*. Upitnik FLRAS sastoji se od 20 čestica koje su sastavljene radi mjerenja razine straha kod čitanja na stranome jeziku. Ispitanicima je ponuđena Likertova skala od pet stupnjeva kod svake čestice, a oni trebaju u skladu sa svojim stavom prema pojedinoj tvrdnji zaokružiti jedan od pet brojeva. Upitnik je jednostavan za primjenu, a ispunjavanje traje nekoliko minuta.

Rezultati istraživanja pokazali su postojanje straha od čitanja kao posebne pojave neovisne od općega straha od stranoga jezika. Istraživanje je potvrdilo i da je pismo stranoga jezika mogući uzrok straha od čitanja: studenti japanskoga osjećali su više razine straha od studenata francuskoga i ruskoga jezika. Zbog velikog broja ispitanika u ovome istraživanju pokazano je da je taj upitnik za mjerenje straha od čitanja pouzdan te se time njime počeo služiti velik broj svjetskih istraživača. Izvorni upitnik sastavljen je na engleskome jeziku. Istraživači ga primjenjuju na materinskome jeziku ispitanika prilagođujući čestice upitnika koje spominju strani jezik kod kojega se mjeri

strah od čitanja, kao što je prikazano u niže opisanom istraživanju straha od čitanja na njemačkome jeziku.

2.2. Primjena upitnika FLRAS u hrvatskim istraživanjima straha od čitanja

U Hrvatskoj se strahom od stranoga jezika prva bavila istraživačica Mihaljević Djigunović (2002). U svojoj knjizi autorica donosi sva najbitnija razmatranja o ovome afektivnom čimbeniku pri učenju stranoga jezika u Hrvatskoj i u svijetu, ali autorica je i sama provodila istraživanja straha od čitanja na stranome jeziku među hrvatskim srednjoškolcima. Zanimao ju je odnos straha od čitanja prema općemu strahu od jezika, uspjehu u učenju engleskoga jezika te prema drugim pojedinačnim razlikama kao što su pojam o sebi, spremnost na rizik i motivacija. Rezultati su pokazali visoku povezanost straha od čitanja sa svim nabrojanim i mjenim varijablama. Iz takve povezanosti autorica upućuje na to da je čitanje važna sastavnica uspjeha u učenju toga jezika. Autorica smatra da toj vrsti straha treba posvetiti dovoljno pozornosti u nastavi stranoga jezika. Na kraju knjige nalazi se i upitnik preveden na hrvatski jezik, ali za engleski kao strani jezik u školi.

Istraživanja općega straha od stranoga jezika zanimljiva su i drugim hrvatskim istraživačima (npr. Kostić-Bobanović, 2009; Legac, 2007; Puškar, 2010), no ipak manje nego što je to na svjetskoj razini. U Hrvatskoj je još manje radova koji se bave istraživanjem straha od čitanja na stranome jeziku.

2.3. Primjena upitnika FLRAS u istraživanju straha od čitanja na njemačkome jeziku

U ovom dijelu rada kratko je opisano istraživanje autorice kojemu je cilj bio istražiti strah od čitanja na njemačkome jeziku kod učenika osnovne škole kojima je njemački jezik ujedno i prvi strani jezik. Istraživanje je provedeno 2015. godine.¹

2.3.1. Cilj istraživanja

Cilj je istraživanja bio provjeriti postoji li kod učenika njemačkoga jezika strah od čitanja na njemačkome kao stranome jeziku, razlikuje li se strah od čitanja s

¹ Spomenuto istraživanje nije objavljeno, već je predstavljeno na znanstvenoj konferenciji UZRT University of Zagreb Roundtable: Empirical Studies in Applied Linguistics, 2016.

obzirom na uspjeh u tom školskom predmetu i postoje li razlike u razinama straha od čitanja s obzirom na godine učenja. Osim toga, u radu su se željeli istražiti mogući čimbenici straha od čitanja na njemačkome kao stranome jeziku.

2.3.2. Metodologija

Sudionici u ovom istraživanju bili su učenici petoga i osmoga razreda (N=37). Svi ispitanici uče njemački od prvoga razreda osnovne škole kao redovan i obvezan predmet. Nastavu stranoga jezika imaju tri puta tjedno, a istraživanje je provedeno u sklopu jednoga školskog sata. Budući da je riječ o maloljetnicima, od njihovih roditelja zatražena je suglasnost za sudjelovanje u istraživanju.

Za razliku od istraživanja Saito i sur. (1999) te Mihaljević Djigunović (2002), u ovome se istraživanju nije služilo upitnikom za opći strah od stranoga jezika (FLCAS) jer je već prethodno dokazano da strah od čitanja postoji kao nezavisna pojava u stranome jeziku, stoga je u istraživanju korišten upitnik FLRAS (Saito i sur., 1999) za mjerenje straha od čitanja na stranome jeziku. Prijevod upitnika preuzet je iz knjige Mihaljević Djigunović (2002) prilagođen za ispitivanje straha od čitanja kod učenika engleskoga jezika. Budući da je upitnik iz navedene knjige prilagođen istraživanju straha od čitanja na engleskome kao stranome jeziku, za ovo su istraživanje sve čestice koje izričito spominju engleski jezik zamijenjene njemačkim jezikom, tako je npr. 15. čestica FLRAS-a (Saito i sur., 1999, u Mihaljević Djigunović, 2002), navedena u (1), promijenjena u česticu 15 prilagođenu upitniku za ispitivanje straha od čitanja na njemačkome jeziku, navedenu u (2). Cjeloviti upitnik FLRAS korišten u ovom istraživanju nalazi se u Prilogu 1.

(1) *Najteža stvar u engleskom za mene je naučiti čitati.*

(2) *Najteža stvar u njemačkom za mene je naučiti čitati.*

Da bi se provjerila pouzdanost upitnika zbog promijenjenih čestica, u programu za statističku obradu podataka u društvenim znanostima SPSS for Windows 19.0 (Statistical Package for Social Sciences), izračunan je Cronbachov koeficijent pouzdanosti koji iznosi ,60 (Cronbach's Alpha $\alpha = ,60$, N= 37). On pokazuje umjerenu razinu pouzdanosti. Kao mjera školskog

uspjeha uzeta je učenikova zaključna ocjena iz nastavnog predmeta njemačkoga jezika.

2.3.3. Rezultati istraživanja

Kao što je prije istraživanja pretpostavljeno, rezultati su potvrdili postojanje straha od čitanja, i to strah srednje razine kod učenika petoga i osmoga razreda. K tomu, učenici koji su duže učili jezik (osmi razred) osjećali su niže razine straha. Isto tako, učenici koji su imali bolji uspjeh u tom školskom predmetu osjećali su niže razine straha od učenika s nižim uspjehom u njemačkome jeziku.

Saito i sur. (1999) smatraju pitanje zašto učenici stranih jezika osjećaju strah od čitanja i dalje otvorenim. Za istraživanje straha od čitanja, njegovih obilježja, utjecaja, mogućih uzroka nije dovoljno odrediti jesu li razine straha niske, srednje ili visoke. Upravo zbog njegove složenosti, strah kao osjećajno stanje nije jednostran konstrukt koji se može opisati visinom svoje razine (Scovel, 1978). Da bi se više doznalo o strahu koji učenici osjećaju pri učenju stranoga jezika, ili u ovom slučaju čitanja na stranome jeziku, potrebne su dodatne analize učeničkih rezultata vezanih uz istraživanje straha od čitanja.

Stoga su razmatrani mogući čimbenici otkrivenoga straha od čitanja srednjih razina. Sastavne čestice upitnika FLRAS odnose se na jezične sastavnice koje utječu na čitanje te dijelove procesa čitanja tekstova na stranome jeziku, poput gramatike, dužine teksta, zadovoljstva čitanjem, kulture zemalja jezika cilja, nerazumijevanje nepoznatih riječi i slično. Pri obradi rezultata pretpostavljeno je da su upravo među njima mogući čimbenici straha od čitanja, a koje mjeri navedeni upitnik. Stoga su pojedine čestice upitnika grupirane prema sadržaju, primjerice načini čitanja, osobni stav prema čitanju i slično. Među pet pronađenih kategorija u upitniku kao mogući čimbenik straha istaknule su se tvrdnje vezane uz način čitanja.

Iako je upitnik FLRAS (Saito i sur., 1999) vrlo pouzdan za donošenje zaključka o postojanju straha, što su osim njegovih autora dokazali i mnogobrojni drugi istraživači koji su primjenjivali navedeni upitnik, pri obradi rezultata opisanoga istraživanja primijećeno je da se neke od čestica ne mogu jednoznačno i jednosmjerno protumačiti. Drugim riječima, njihovo preoblikovanje u tvrdnje dopušta nekoliko različitih tumačenja. Pripremajući izvješće o provedenom istraživanju i opisujući rezultate upitnika, teško se mogao dati konačni zaključak o značenju pojedine čestice upitnika. Budući da su neke od čestica nedovoljno precizne i podložne različitim tumačenjima, u spomenutom istraživanju bilo je vrlo teško pouzdano tvrditi da su zaključci o rezultatima točni i to da su učenici razumjeli tvrdnje u upitniku. Stoga je ovaj

upitnik teško primjenjiv za ispitivanje čimbenika straha u osnovnoj školi gdje je uzorak ispitanika uglavnom prigodan jer je istraživačima lako dostupan. Iako takav uzorak može dati zanimljive odgovore, on se ne može koristiti za donošenje čvrstih zaključaka te je time ujedno ograničen.

Unatoč tomu što je upitnik FLRAS jedini validirani i pouzdani upitnik pomoću kojega su doneseni zaključci o utjecajima straha od čitanja na uspješnost u čitanju s razumijevanjem, dugo se nije provjeravalo ima li on možda određene nedostatke. Sparks, Ganschow i Javorsky (2000) prvi kritiziraju rad Saita i sur. (1999), ali ne samo metodologiju istraživanja već i upitnik jer smatraju upitnim mjeri li tako sastavljen instrument strah od čitanja, vještinu čitanja ili oboje. Iako upućuju kritiku predstavljenomu upitniku, ne nude drugo rješenje niti novi upitnik. Osim kritika upućenih upitniku, autori smatraju da se za pouzdanije spoznaje o strahu od čitanja ne smije izostaviti provjera vještine čitanja s razumijevanjem. Ipak najvećim nedostatkom istraživanja smatraju zanemarenost materinskoga jezika.

3. OBLIKOVANJE NOVOGA INSTRUMENTA ZA ISTRAŽIVANJE STRAHA OD ČITANJA

Budući da je čitanje složen proces sam po sebi, a da je istraživanje pomoću upitnika FLRAS otvorilo određena pitanja o čimbenicima straha te nije dalo jednoznačne rezultate, autorica članka odlučila je preoblikovati spomenuti upitnik da se olakša tumačenje i razumijevanje rezultata te omogućiti pronalazak novih mogućih čimbenika straha od čitanja. Novi upitnik, koji je opisan i predstavljen u ovom radu, nazivat će se FRAM (eng. *Foreign language Reading Anxiety Matic*), a cjeloviti upitnik nalazi se u prilogu 2. Ime je odabrano zbog sličnosti s izvornim upitnikom za mjerenje straha od čitanja na stranome jeziku – FLRAS te lakšega izgovora imena. Upitnik je preoblikovan na nekoliko načina koji su opisani u nastavku rada. Čitanje se prije svega razlikuje s obzirom na vrste, stoga je u upitniku napravljena razlika između čitanja u sebi i čitanja na glas u svakoj čestici koja to nije sadržavala. Kod čestice koje ispituju reakcije na osjećaje za vrijeme čitanja, dodane su jasnije i različite reakcije na to emocionalno stanje. Neke su čestice dodane onima iz izvornoga upitnika kako bi se provjerilo moguće postojanje drugačijih osjećaja i reakcija. Tako preoblikovane i dodane čestice uz razlikovanje glasnoga i tihoga čitanja u svakoj kategoriji koja to dopušta, tematski su svrstane u 12 kategorija koje su navedene u (3).

(3)

1. razumijevanje sadržaja

2. razumijevanje riječi
3. osjećaji kod čitanja
4. dužina teksta
5. tema teksta
6. gramatika i čitanje
7. osjećaji i nepoznate riječi
8. način čitanja
9. pravila pisanja
10. čitanje i ugoda
11. čitanje u nastavi
12. kultura zemalja njemačkoga govornoga područja

Nakon deskriptivne statističke analize rezultata dobivenih preoblikovanim upitnikom FRAM, konačne čestice nešto su drugačije poredane, npr. osjećaji i nepoznate riječi (br. 7) spojene su s kategorijom razumijevanje riječi (br. 2) jer su slična sadržaja i mogu se svrstati u jednu kategoriju. U novom upitniku zadržana je Likertova skala od pet stupnjeva za mjeru slaganja s pojedinom česticom kategorije. Primjeri dviju kategorija preoblikovanih čestica izvornoga upitnika FLRAS prikazani su u nastavku teksta. Čestica 3 upitnika FLRAS kao u (4) preoblikovana je u upitniku FRAM u kategoriju *osjećaji kod čitanja* navedenu u (5). Čestica 5 upitnika FLRAS navedena u (6) preoblikovana je u upitniku FRAM u kategoriju *tema teksta* koja izgleda kao u (7).

(4) *Kad čitam njemački , toliko se zbunim da ne mogu pratiti što čitam.*

(5) OSJEĆAJI KOD ČITANJA

- a) Kad čitam njemački, toliko se zbunim da **uopće ne razumijem** što čitam.
- b) Kad čitam njemački, toliko se zbunim da **slabije razumijem** što čitam.
- c) Kad čitam njemački, toliko se zbunim da **brže odustajem** od čitanja.
- d) Kad čitam njemački, toliko se zbunim da **sporije čitam**.
- e) Kad čitam njemački, toliko se zbunim da se **teže usredotočujem**.
- f) Kad čitam njemački, toliko se zbunim da **lošije čitam na glas**.

(6) *Nervozan/Nervozna sam kad moram čitati njemački tekst o nepoznatoj temi.*

(7) TEMA TEKSTA

- a) Nervozan sam kad moram čitati **na glas** njemački tekst o *temi o kojoj*

ništa ne znam.

- b) Nervozan sam kad moram čitati **na glas** njemački tekst o temi koju *dobro znam.*
- c) Nervozan sam kad moram čitati **u sebi** njemački tekst o temi o kojoj *ništa ne znam.*
- d) Nervozan sam kad moram čitati **u sebi** njemački tekst o temi koju *dobro poznajem.*

Tako preoblikovani upitnik, koji i dalje mjeri razine straha od čitanja na stranome jeziku, podijeljen je u jednom od razreda (N=18) koji su sudjelovali u prethodnom ispitivanju straha od čitanja pomoću upitnika FLRAS, uz pretpostavku da se čitanje kao vještina u međuvremenu nije dodatno obrađivalo ni poučavalo. Budući da je zbog pridodanih čestica novi upitnik nešto duži, učenici su ga i duže rješavali. Većina je učenika rekla da im je upitnik bio jasan, samo dugačak. Pri obradi rezultata primijećene su pojedine čestice koje su istoznačne pa ih treba ukloniti iz upitnika za buduće korištenje.

Kako bi se provjerilo mjeri li i preoblikovani instrument za mjerenje straha FRAM prisutne razine straha od čitanja, napravljena je statistička analiza. U njoj se koristilo izračunom prema istraživanju B. Aydina (1999, u G. Subasi, 2014) kao u (8).

(8)

- a) Niske razine straha: Mean - SD = rezultati viši od zbroja
- b) Visoke razine straha: Mean + SD = rezultat niži od razlike
- c) Srednje razine straha: rezultati između zbroja i razlike

U našem istraživanju pomoću upitnika FLRAS obrada rezultata pokazala je srednje razine straha (M=55,26, SD=7,467). Niska razina straha obuhvaćala je rezultate do 45, srednja razina straha od 46 do 63, a visoka razina straha od 64 do 81. U istraživanju u kojem je korišten preoblikovani upitnik za istraživanje straha od čitanja na njemačkome jeziku FRAM, niske razine straha obuhvaćale su rezultate do 139, srednja razina straha od 139 do 205, a visoke razine straha od 205. Analizom podataka koji su dobiveni novim upitnikom FRAM ponovno su utvrđene srednje razine straha (M=172,82, SD=32,902) kao i u istraživanju straha od čitanja pomoću upitnika FLRAS. Potvrđeno je da preoblikovani upitnik mjeri razine straha od čitanja na stranome jeziku kao i izvorni upitnik Saita i sur. (1999). Kako bi se potvrdilo mjeri li upitnik zaista strah od čitanja, provjerila se pouzdanost čestica upitnika izračunom koeficijenta Cronbach Alpha u statističkome programu

SPSS for Windows 19.0 (Statistical Package for Social Sciences). Novi preoblikovani upitnik za mjerenje straha od čitanja pokazao je visoki koeficijent pouzdanosti ($\alpha = ,898$, $N=63$).

4. RAZLIKE IZMEĐU UPITNIKA FLRAS I FRAM

U sljedećem dijelu rada prikazana je razlika uočena pri analizi rezultata dobivenih primjenom upitnika FLRAS i FRAM, koji su konstruirani za mjerenje straha od čitanja na stranome jeziku. Najprije je prikazana navedena razlika između dvaju upitnika u odnosu na vrste čitanja (glasno i tiho čitanje), što je primijećeno kao nedostatak upitnika FLRAS, a potom su opisani rezultati dobiveni novim upitnikom FRAM koji u svojim česticama obuhvaća spomenuto razlikovanje vrsta čitanja. Nakon toga slijedi prikaz rezultata dobivenih upitnikom FRAM, pri čemu su uočeni novi dodatni mogući čimbenici straha od čitanja, poput nepoznatih riječi i drugi, a koji nisu bili obuhvaćeni upitnikom FLRAS.

4.1. Razlike između dvaju upitnika s obzirom na vrste čitanja (glasno – tiho)

Upitnik FLRAS u svojim česticama ne razlikuje čitanje na glas i čitanje u sebi, a pretpostavka je da upravo ta podjela može zbuniti ispitanike pri ispunjavanju upitnika. U znanstvenome članku u kojem Saito i sur. (1999) predstavljaju i pilotiraju navedeni upitnik ne govori se jasno o kojem je čitanju riječ. Čitanje se spominje kao složena radnja s raznim oblicima koji su potencijalni čimbenici straha, kao npr. nepoznati sustav pisanja i nepoznata kultura. Autori nadalje govore o procesu čitanja na stranome jeziku te koracima pri razumijevanju teksta čitanjem ili dekodiranjem simbola u zvukove, koji će zbog nedovoljnoga poznavanja vjerojatno izazvati strah kod učenika. Kako se razlika u odnosu na vrste čitanja spominje u općim opisima mogućih čimbenika straha, a nije prikazana ili pojašnjena u pojedinim česticama upitnika, u novom je upitniku najprije napravljena razlika između vrsta čitanja kao u (9), gdje je čestica 4 upitnika FLRAS preoblikovana s obzirom na vrste čitanja u odnosu na dužinu teksta upitnika FRAM.

(9) Čestica 4

FLRAS	Uhvati me strah kad vidim cijelu stranicu teksta za pročitati na njemačkome.
FRAM	Uhvati me panika ili nervoza kad vidim dugačak tekst koji moram čitati u sebi na njemačkome jeziku.
Uhvati me panika ili nervoza kad moram pred drugima čitati dugačak tekst na njemačkome jeziku.

U izvornom upitniku FLRAS postoji samo jedna čestica (čestica 8) koja jasno upućuje na čitanje na glas. Točnije, ona govori o izgovoru kao sastavnici straha prilikom čitanja na stranome jeziku kao u (10). Kako bi se vidjelo postoji li razlika u odnosu na vrste čitanja, u preoblikovanom upitniku dodana je čestica koja se odnosi na čitanje u sebi, kao u (10).

(10) Čestica 8

FLRAS	Smeta mi kad pri čitanju naiđem na riječ koju ne znam izgovoriti.
FRAM	Smeta mi kad pri čitanju u sebi naiđem na riječ koju ne bih znao izgovoriti na glas.

4.2. Rezultati upitnika FRAM s obzirom na razlikovanje vrste čitanja (glasno – tiho)

Prva veća razlika uočena pri usporedbi rezultata dvaju navedenih upitnika (FLRAS i FRAM) odnosi se na vrste čitanja. Glasno i tiho čitanje vrlo su različiti procesi u nastavi stranih jezika te ih je potrebno razlikovati s obzirom na njihovu svrhu i obilježja. Glasno čitanje ima uglavnom dijagnostičku funkciju za nastavnika, a od učenika zahtijeva kontrolu naglasaka, kontrolu tehnike čitanja, usredotočenost na drugačije pismo i kodiranje pisma u zvuk, kontrolu artikulacije, vježbanje izgovora i slično, a do razumijevanja pročitanoa dolazi vrlo rijetko (Frauen i Wietzke, 2008). Tiho je čitanje pojedinčeva djelatnost. Njemu je svojstven pojedinčev tempo čitanja, neograničena mogućnost koncentracije, uporaba mašte, mogućnost služenja stankama, mogućnost povezivanja s prethodnim informacijama, a omogućena je veća usredotočenost na sadržaj, što je svakako najbitnije (Frauen i Wietzke, 2008).

S obzirom na velik broj uloga koje ima pojedina vrsta čitanja, pretpostavlja se da će među njima postojati čimbenici koji bi mogli utjecati na osjećaje nelagode, neugodnosti, stresa, tj. straha pri čitanju na stranome jeziku. Sukladno pretpostavci, rezultati su pokazali da obje vrste čitanja mogu uzrokovati strah od čitanja na stranome jeziku, no ipak ne u jednakoj mjeri.

4.2.1. Glasno čitanje kao čimbenik straha od čitanja

Glasno je čitanje prepoznato kao čimbenik straha, ono uzrokuje nervozu i uzrujanost kada se učenici suočavaju s nepoznatim riječima, nepoznatom gramatikom, nepoznatom temom i dužim tekstovima. Pri glasnom čitanju učenici osjećaju nervozu i uzrujani su ako im se dogodi navedeno u (11).

(11)

- a) ne razumiju sve riječi na koje nailaze tijekom čitanja teksta
- b) ne poznaju temu o kojoj čitaju
- c) nisu naučili gramatiku koju su trebali naučiti
- d) naiđu na nepoznatu gramatiku
- e) naiđu na riječi koje ne znaju izgovoriti
- f) smatraju da im je tekst dugačak
- g) moraju razumjeti dugačak tekst koji čitaju

Učenici dodaju da se ne osjećaju ugodno kada čitaju na glas (70,6 %) te da bi radije učili govoriti nego čitati na glas (53 %). Bez obzira na brojne čimbenike nervoze i uzrujanosti za vrijeme čitanja na glas, učenici su ipak zadovoljni kako čitaju na glas na njemačkome jeziku općenito (82,3 %), dok ih sluša učitelj (82,4 %), u odnosu na izvorne govornike (76,5 %) i u odnosu na druge učenike (76,4 %), a vole čitati kraće tekstove na glas (58,8 %).

Iz tih rezultata može se govoriti o mogućemu pozitivnomu utjecaju nervoze i uzrujanosti pri čitanju na glas – iako učenici osjećaju strah u određenim (navedenim) situacijama tijekom čitanja, zadovoljni su kako čitaju i vole čitati. Može se pretpostaviti da upravo zbog nervoze ulažu dodatne napore te se trude bolje čitati pred drugima. Ipak, za takve zaključke potrebno je napraviti dodatna istraživanja jer se na temelju rezultata preoblikovanoga upitnika to ne može tvrditi i donositi kao zaključak.

4.2.2. *Tiho čitanje kao čimbenik straha od čitanja*

U usporedbi s glasnim čitanjem, kod tihoga čitanja nervoza se pojavljuje kada učenici ne razumiju sve riječi u tekstu i kada moraju razumjeti dugačak tekst. Stoga se može zaključiti da tiho čitanje ne uzrokuje strah u tolikoj mjeri kao čitanje na glas. Kod tihoga čitanja nervozu im ne izaziva nepoznata gramatika, izgovor ili nepoznata tema, ali ipak smatraju da je na nastavi njemačkoga jezika u vještini čitanja najteže naučiti čitati s razumijevanjem tekstove na njemačkome jeziku (53 %), posebno u usporedbi s učenjem čitanja njemačkih riječi, odnosno rečenica na satu njemačkoga jezika. Učenici dalje navode da vole čitati u sebi (70,5 %) te da se, unatoč tome što su nervozni kada moraju razumjeti dugačak tekst na njemačkome jeziku, osjećaju sigurnima u sebe dok čitaju s razumijevanjem (94,1 %).

Takav rezultat može također upućivati na pozitivne utjecaje nervoze pri čitanju u sebi. Unatoč tome što su učenici nervozni kada ne razumiju sve riječi ili kada moraju razumjeti duži tekst na njemačkome jeziku tijekom čitanja u sebi, vole čitati u sebi i pri tome se osjećaju sigurnima u sebe. Može se

pretpostaviti da upravo ta nervoza utječe na bolju usredotočenost učenika pri čitanju s razumijevanjem na stranome jeziku jer je prema Terrell i Hadley (1992, u Young, 1992) potrebna mala količina napetosti kako bi se dogodio jezični napredak. U suprotnome, kada je razina straha toliko mala da je zanemariva, jezični je napredak slab (Hadley, 1992, u Young, 1992).

4.3. Rezultati upitnika FRAM s obzirom na nove, preoblikovane čestice i kategorije upitnika

Rezultati istraživanja upitnikom FRAM djelomično su potvrdili rezultate istraživanja straha pomoću upitnika FLRAS. Osim potrebe za razlikovanjem vrste čitanja te spoznaje da glasno čitanje izaziva više nervoze kod učenika stranoga jezika, rezultati su pokazali da se upitnikom FRAM s nadopunjenim i novim česticama svrstanim u sadržajne kategorije mogu dokazati i dodatni mogući čimbenici straha od čitanja poput nepoznatih riječi, nerazumijevanja sadržaja, nepoznate gramatike, dužine teksta, čitanja kao dijela nastave stranoga jezika te pravila pisanja za koje se može pretpostaviti da mogu izazivati osjećaje neugode za vrijeme čitanja na stranome jeziku, kojim učenici još suvereno ne vladaju.

4.3.1. Rezultati koji se pojavljuju u obama upitnicima (FLRAS i FRAM)

Rezultati izdvojeni kao čimbenici straha od čitanja u istraživanju pomoću upitnika FLRAS preklapaju se djelomično s rezultatima istraživanja pomoću preoblikovanoga upitnika FRAM, kao što je to prikazano u nastavku teksta te tablici 1.

Čimbenici straha od čitanja izdvojeni pomoću FLRAS odnosili su se na česticu 2 *Kad čitam njemački, često razumijem gotovo sve riječi, ali svejedno ne shvaćam što se želi reći.* i česticu 9 *Obično pri čitanju prevodim riječ po riječ.* U istraživanju pomoću upitnika FLRAS učenički strah uzrokovan je nerazumijevanjem teksta koji se čita, iako učenici razumiju većinu riječi. Osim toga, kao čimbenik straha uočen je način čitanja, odnosno činjenica da učenici prevode riječ po riječ. U istraživanju pomoću upitnika FRAM djelomično su se ponovili rezultati istraživanja pomoću upitnika FLRAS. Naime, način čitanja, odnosno činjenica da učenici prevode riječ po riječ pri čitanju s razumijevanjem prisutan je i dalje kod većine ispitanika kao mogući strah od čitanja. Druga tvrdnja nije se potvrdila jer 70,6 % učenika govori da razumije većinu riječi, ali i ukupni sadržaj teksta, za razliku od prvoga istraživanja u kojem učenici tvrde da ne razumiju tekst.

Istraživanje straha od čitanja pomoću upitnika FLRAS prikazalo je srednje razine straha od čitanja na njemačkome jeziku. Unatoč tomu, rezultati na

upitniku pokazali su pozitivne stavove učenika prema čitanju na njemačkome jeziku, koji su sadržani u česticama 12, 13, 14, i 18 (vidi tablicu 1). Učenici su tvrdili da uživaju čitati na njemačkome, da se osjećaju sigurnima u sebe dok čitaju na njemačkome, da im čitanje nije tako teško kada se jednom naviknu te da su zadovoljni kako čitaju na njemačkome. Kao što je već objašnjeno, u česticama upitnika FLRAS nema razlikovanja između čitanja na glas i čitanja u sebi. Isto tako nije jasno prikazano u odnosu na što ili koga su učenici zadovoljni kako čitaju, npr. u odnosu na druge učenika, na druge govornike toga stranoga jezika, kad ih sluša nastavnik i sl.

Te razlike uključene su u preoblikovani upitnik FRAM. Rezultati su potvrdili da učenici vole čitati njemačke tekstove, ali ne na glas, nego u sebi. Isto tako osjećaju se sigurnima dok čitaju s razumijevanjem, što se nije točno znalo pri prvom istraživanju jer im nije dana mogućnost da različito odgovaraju s obzirom na vrste čitanja. Isto kao u prethodnom istraživanju smatraju da čitanje tekstova na glas i čitanje u sebi s razumijevanjem nije teško kada se naviknu te su vrlo zadovoljni kako čitaju na glas na njemačkome jeziku, a naročito kada ih sluša učitelj. Vrlo su zadovoljni kako čitaju na glas i u odnosu na druge učenike u razredu te i na izvorne govornike. Rezultati koji su dobiveni upitnikom FRAM potvrdili su izvore ugone koja je vezana za čitanje tekstova na njemačkome jeziku, no otkrili su uz kakvu se vrstu čitanja pojavljuju takvi osjećaji.

U istraživanju pomoću upitnika FLRAS istaknute su dvije čestice koje su imale iznimno niske rezultate, što znači da učenici u tim situacijama nisu osjećali nimalo straha ili su osjećali tek neznatne razine straha (čestica 3 i čestica 15 upitnika FLRAS, tablica 1). Učenici tvrde da, unatoč zbunjenosti pri čitanju, i dalje mogu pratiti što čitaju te da čitanje na njemačkome nije najteža stvar za njih koju moraju naučiti u okviru nastave stranoga jezika. Rezultati preoblikovanoga upitnika FRAM, koji razlikuje vrste čitanja te obuhvaća druge moguće čimbenike zbunjenosti prilikom čitanja na njemačkome jeziku, pokazali su da *zbunjenost učenika utječe na lošije čitanje na glas*. Isto tako učenici tvrde da je za njih *teško naučiti čitati s razumijevanjem* njemačke tekstove kada im je u preoblikovanom upitniku dana mogućnost odabira načina čitanja. Iz tih je rezultata vidljivo da je preoblikovani upitnik FRAM pronašao nove moguće čimbenike straha od čitanja na njemačkome jeziku nakon dodane razlike među vrstama čitanja, i to čak među čimbenicima čitanja koji se u istraživanju pomoću upitnika FLRAS nisu istaknuli kao važni.

Tablica 1. Istaknute čestice upitnika FLRAS (Saito i sur., 1999) i FRAM

Čestice FLRAS (Saito i sur., 1999)		%	Čestice FRAM		%
2	Kad čitam njemački, često razumijem gotovo sve riječi, ali svejedno ne shvaćam što se želi reći.	52,7	I 3 (B)	Kad čitam na njemačkome, razumijem većinu riječi, ali i ukupni sadržaj teksta.	70,6
9	Obično pri čitanju prevodim riječ po riječ.	42,1	VII 1 (B)	Obično pri čitanju s razumijevanjem (tihom čitanju) prevodim riječ po riječ u tekstu.	52,8
12	Uživam čitati na njemačkome.	57,9	IX 1 (B)	Volim čitati tekstove na njemačkome jeziku u sebi.	70,5
13	Osjećam se sigurnim/sigurnom u sebe dok čitam na njemačkom.	78,9	IX 2 (B)	Osjećam se sigurnim u sebe dok čitam s razumijevanjem (u sebi).	94,1
14	Kad se jednom navikneš, čitanje na njemačkome i nije tako teško.	94,7	IX 3 (A) IX (B)	Kad se navikneš, čitanje njemačkih tekstova na glas i nije tako teško. Kad se navikneš, čitanje s razumijevanjem (u sebi) i nije tako teško.	76,5 64,7
18	Zadovoljna sam kako čitam na njemačkome.	63,2	IX 5 (A) IX 6 (A) IX 7 (A) IX 8 (A)	Zadovoljan sam kako čitam na glas na njemačkome. Zadovoljan sam kako čitam na glas na njemačkome u odnosu na druge učenike. Zadovoljan sam kako čitam na glas dok me sluša učitelj. Zadovoljan sam kako čitam na glas u odnosu na izvorne govornike.	82,3 76,4 82,4 76,5
3	Kad čitam njemački, toliko se zbunim da ne mogu pratiti što čitam	5,3	III 6 (A)	Kad čitam njemački, toliko se zbunim da lošije čitam na glas.	58,7
15	Najteža stvar na njemačkome za mene je naučiti čitati.	5,3	I 3 (C)	Najteža stvar u nastavi njemačkoga jezika za mene je naučiti čitati s razumijevanjem tekstove na njemačkom.	53

Vidljivo je da je istraživanje provedeno pomoću upitnika FRAM dalo detaljnije rezultate te istaknulo više mogućih čimbenika straha za vrijeme

čitanja na njemačkome jeziku. Čimbenici straha koji su ustanovljeni istraživanjem pomoću upitnika FLRAS dokazani su i u istraživanju pomoću preoblikovanoga upitnika FRAM. To s jedne strane može značiti da na vještini čitanja i učeničkim stavovima prema čitanju nije sustavno rađeno za vrijeme nastavne godine, a s druge strane se može tumačiti kao pouzdanost novoga instrumenta jer je potvrdio već dokazane čimbenike straha od čitanja kod učenika.

Zanimljivo je to što su preoblikovane i proširene čestice upitnika FRAM pronašle dodatne čimbenike straha među česticama koje su u prvom mjerenju bile zabilježene kao situacije kod kojih nema pojave straha od čitanja. To je najlakše vidljivo kod čestica koje u istraživanju pomoću upitnika FLRAS nisu pronađene kao čimbenik straha, a pojavljuju se kao čimbenici straha od čitanja na njemačkome jeziku kod primjene upitnika FRAM. Tako na primjer zbunjenost tijekom čitanja nije uzrokovala nerazumijevanje niti lošiju usredotočenost u istraživanju pomoću upitnika FLRAS, a u istraživanju pomoću upitnika FRAM zbunjenost je pronađena kao čimbenik lošijega čitanja na glas.

4.3.2. *Novi mogući čimbenici straha od čitanja na njemačkome jeziku*

Uz prikazano podudaranje istaknutih čestica u obama istraživanjima (uz nekoliko iznimaka) u istraživanju pomoću upitnika FRAM istaknule su se dodatne čestice kao čimbenici straha od čitanja na njemačkome jeziku. Te se čestice smatraju novim mogućim čimbenicima straha (stresa, nervoze, uzrujanosti) za vrijeme čitanja na njemačkome jeziku. One obuhvaćaju kategoriju *nepoznatih riječi, nerazumijevanja sadržaja, dužinu teksta, čitanje kao dio nastave stranoga jezika, drugačija pravila pisanja te nepoznatu gramatiku*. Ništa od navedenih sastavnica čitanja na stranome jeziku nije pronađeno kao mogući čimbenik straha od čitanja prilikom istraživanja pomoću upitnika FLRAS.

1. *Nepoznate riječi*

Čestice koje se odnose na način čitanja i na razumijevanje sadržaja pokazale su se u istraživanju pomoću upitnika FLRAS kao čimbenik straha od čitanja. Iako se moglo pretpostaviti da nepoznate riječi u tekstu mogu uzrokovati stres kod učenika prilikom čitanja na glas ili čitanja u sebi, ta tvrdnja nije dokazana u

navedenom istraživanju. Jedan je od problema u tome što u izvornom upitniku za mjerenje straha nema razlikovanja vrsta čitanja.

U istraživanju pomoću upitnika FRAM čestice koje se odnose na nepoznate riječi pokazale su se kao mogući čimbenici nesigurnosti i nervoze pri čitanju na njemačkome jeziku. Razlikovanje dviju vrsta čitanja (tiho i na glas) pomoglo je otkrivanju tog čimbenika straha od čitanja, što je prikazano u tablici 2. Učenike najviše čini nervoznima ako pri čitanju *s razumijevanjem* (tihom čitanju) *ne razumiju sve riječi u tekstu*, ali ih isto tako čini nervoznima ako pri čitanju *na glas ne razumiju svaku riječ* te im smeta što *nisu sigurni kako bi izgovorili neku riječ koju vide u tekstu*.

Tablica 2. Čimbenici straha od čitanja na njemačkome jeziku vezani uz nepoznate riječi

Čestice upitnika FRAM		%
II 2 (A)	Smeta mi kad pri čitanju na glas nađem na riječ koju ne znam kako izgovoriti.	58,8
VI 2 (B)	Nervozan sam kad pri čitanju u sebi ne razumijem sve riječi u tekstu.	76,5
II 1 (A)	Nervozan sam kad pri čitanju na glas ne razumijem svaku riječ u tekstu.	58,8

2. Nerazumijevanje sadržaja

U istraživanju pomoću upitnika FLRAS nije bilo sasvim jasno što se misli pod izrazom *nisam siguran da dobro razumijem ono što čitam*. Problem je nastao pri tumačenju rezultata jer nije bilo jasno odnosi li se radnja čitanja u navedenoj čestici upitnika na čitanje na glas ili čitanje u sebi te na razumijevanje riječi koje se čitaju ili razumijevanje sadržaja.

U upitniku FRAM taj je izraz preoblikovan tako da se odnosi na razumijevanje sadržaja teksta koji se čita na njemačkom jeziku. Tako oblikovane čestice izdvojile su dva čimbenika straha, odnosno uzrujanosti pri čitanju, prikazana u tablici 3. Učenici se uzrujaju ako *ne razumiju sadržaj teksta u potpunosti* i ako *ne razumiju većinu riječi u tekstu*. Druga izdvojena čestica također potvrđuje prethodno opisan čimbenik nervoze – nepoznate riječi u tekstu. (To je ujedno znak da bi se tu česticu trebalo ukloniti iz ovoga dijela upitnika, što je i učinjeno u upitniku nakon ove analize.)

Tablica 3. Čimbenici straha od čitanja na njemačkome jeziku vezani uz nerazumijevanje sadržaja

Čestice upitnika FRAM		%
I 4 (B)	Uzrujam se kad ne razumijem sadržaj teksta koji čitam u potpunosti.	52,9
uklonjena	Uzrujam se kad ne razumijem većinu riječi u tekstu.	58,8

3. Dužina teksta

Čestica upitnika FLRAS koja se odnosila na dužinu teksta također je preoblikovana u upitniku FRAM tako da ispituje razliku između čitanja na glas i u sebi te razliku između osjećaja kod čitanju dužih i kraćih tekstova. Čimbenici nervoze i straha koji su prisutni kod čitanja na njemačkome jeziku jesu: *čitanje na glas te razumijevanje čitanog teksta*, što je prikazano u tablici 4. Analiza rezultata novoga upitnika jasnije je pokazala da učenici osjećaju nervozu ako moraju čitati *dugačak tekst pred drugima te ako moraju čitati (u sebi ili na glas) i istovremeno razumjeti taj tekst*.

Bez obzira na to što se učenici ne osjećaju ugodno kada moraju čitati na glas pred nastavnikom i drugima u razredu i što su nervozni kada moraju razumjeti dugačak tekst koji čitaju na njemačkome jeziku, oni pred drugima vole čitati kraće tekstove (58,8 %).

Tablica 4. Čimbenici straha od čitanja na njemačkome jeziku vezani uz dužinu teksta

Čestice upitnika FRAM		%
IV 3 (A)	Uhvati me nervoza kad moram pred drugima čitati dugačak tekst na njemačkome jeziku.	70,5
IV 2 (A)	Uhvati me panika/nervoza kad moram pred drugima ili u sebi pročitati i razumjeti dugačak tekst na njemačkome jeziku.	70,5

4. Čitanje u nastavi njemačkoga jezika

Čitanje je sastavni dio nastave njemačkoga jezika. Učenici tijekom školovanja moraju savladati čitanje na glas te razumijevanje tekstova koje čitaju na tom stranome jeziku. Budući da je pretpostavka da bi nastava mogla biti jedan od čimbenika nervoze i stresa, što je i potvrđeno istraživanjem Mihaljević Djigunović (2002), ona je uključena u preoblikovanom upitniku FRAM.

I u ovoj čestici nakon preoblikovanih tvrdnja pronađena je razlika između dviju vrsta čitanja. U kategoriji koja se odnosi na čitanje kao sastavni dio nastave njemačkoga jezika, *čitanje u sebi (čitanje s razumijevanjem)* istaknulo se kao djelatnost koju bi učenici radije zamijenili govorenjem na njemačkome jeziku, što je prikazano u tablici 5. Takav rezultat može se povezati s prethodno prikazanim rezultatima, koji govore da je veliki čimbenik nervoze, stresa i uzrujanosti (ne)razumijevanje sadržaja, odnosno nepoznate riječi s kojima se učenici susreću pri čitanju na stranome jeziku. Čestica koja je izdvojena kao čimbenik straha, ali i cijela kategorija, ispituje učenički stav prema čitanju (u sebi i na glas) u okviru nastave stranih jezika. Ona ne mjeri učenički stav prema ostalim jezičnim vještinama u odnosu na čitanje i obrnuto. Stoga je u konačnoj verziji upitnika odbačena usporedba s drugim jezičnim vještinama, a čestice su oblikovane tako da ispituju čitanje u sebi i čitanje na glas kao aktivnost na nastavi njemačkoga jezika (čestice I 5 (C) i I 4 (C) u tablici 5).

Tablica 5. Čimbenik straha od čitanja na njemačkome uslijed čitanja kao dijela nastave stranoga jezika

Čestice upitnika FRAM		%
uklonjena	Više bih volio/voljela da na nastavi njemačkoga jezika učim govoriti njemački, ali ne i da moram čitati u sebi.	70,6
I 5 (C)	Više bih volio/voljela da na nastavi njemačkoga jezika ne moram čitati u sebi.	-
I 4 (C)	Više bih volio/voljela da na nastavi njemačkoga jezika ne moram čitati na glas.	-

5. Pravila pisanja

Iako su Saito i sur. (1999) prepoznali drugačije pismo i drugačija pravila pisanja kao moguće čimbenike straha od stranoga jezika i straha od čitanja, u istraživanju pomoću njihova upitnika FLRAS pisanje na njemačkome nije dokazano kao čimbenik straha. U istraživanju pomoću upitnika FRAM, bez obzira na detaljnije čestice, potvrđeno je da drugačija pravila pisanja nisu čimbenik straha ili nervoze kod čitanja na njemačkome jeziku, kao što je to slučaj npr. kod posebne vrste pisma poput kineskoga. Prema rezultatima novoga upitnika učenicima drugačija pravila ne utječu na lošije razumijevanje

teksta niti učenici preskaču riječi koje ne znaju pročitati zbog drugačijih pravila pisanja.

Ipak, pronađena je čestica u novom upitniku koja upućuje na posljedicu drugačijih pravila pisanja pri čitanju, što je prikazano u tablici 6. Učenici navode da *zbog drugačijih pravila pisanja sporije čitaju tekst na njemačkome jeziku*.

Tablica 6. Čimbenik straha od čitanja na njemačkome jeziku vezan uz pravila pisanja

Čestice upitnika FRAM		%
VIII 2 (A)	Zbog drugačijih pravila pisanja u njemačkome sporije čitam tekst.	64,7

6. Nepoznata gramatika

Kod faktora gramatike kao čimbenika straha, stresa ili nervoze u drugome istraživanju gledala se razlika između nenaučene i nepoznate gramatike. Nepoznata gramatika općenito je čimbenik uzrujanosti kod učenika pri čitanju na glas. Rezultat je pokazao da je jednaka količina uzrujanosti kod učenika kada pri čitanju na glas naiđu na gramatiku koju su učili, ali nisu naučili te kada naiđu u tekstu na gramatiku koju još nisu učili, a kod čitanja u sebi uzrujanost je niska, i to samo kod gramatike koju nisu naučili, a što je vidljivo u tablici 7.

Tablica 7. Čimbenici straha od čitanja na njemačkome jeziku vezani uz nepoznatu gramatiku

Čestice upitnika FRAM		%
VI 1 (A)	Uzrujam se svaki put kad pri čitanju na glas naidem na gramatiku koju nisam naučio.	52,9
VI 2 (A)	Uzrujam se svaki put kad pri čitanju na glas naidem na gramatiku koju još nismo učili.	53
V 1 (B)	Uzrujam se svaki put kad pri čitanju u sebi naidem na gramatiku koju nisam naučio.	47,1

7. Čitanje na glas

Pri analizi rezultata istraživanja pomoću novoga upitnika FRAM istaknula se čestica koja pripada kategoriji osjećaja ugone pri čitanju, prikazana u tablici 8. Spomenuta čestica odnosi se izravno na usporedbu čitanja na glas i čitanja u

sebi u nastavi stranoga jezika. Učenici tvrde da ne osjećaju strah ako čitaju u sebi, ali da se ne osjećaju ugodno ako moraju čitati na glas.

Tablica 8. Čimbenik straha od čitanja na njemačkome jeziku

Čestice upitnika FRAM		%
IX 4 (A)	Ne osjećam strah kada čitam u sebi, no ne osjećam se ugodno kada moram čitati na glas.	70,6

Takav rezultat sažima prethodno prikazane rezultate istraživanja s obzirom na razlikovanje vrsta čitanja, pri čemu je čitanje na glas prikazano kao značajan čimbenik i uzrok nervoze za vrijeme čitanja tekstova na njemačkome kao stranome jeziku.

5. RASPRAVA

Iz prikazanih rezultata dobivenih novim i preoblikovanim upitnikom FRAM potvrđeno je stajalište brojnih istraživača straha od stranoga jezika da je strah složena pojava te uvijek iznova izazov za istraživanje. Iako je strah od stranoga jezika pojava u učenju jezika koja pobuđuje veliko zanimanje istraživača, strah od čitanja na stranome jeziku relativno je novije područje istraživanja u području učenja stranih jezika. Instrument koji se primjenjuje u gotovo svim istraživanjima prihvaćen je bez dodatnih kritika i njegove provjere (uz iznimku Sparks i sur., 2000). Instrument FLRAS, koji su sastavili i validirali Saito i sur. (1999), dobar je za istraživanje razine straha. Taj je instrument vrlo lako primjenjiv te omogućuje jednostavnu analizu rezultata. Iako on ima brojne prednosti, u vlastitom istraživanju autorica je primijetila određene nedostatke. Uočen je problem u česticama koje su sastavljene vrlo općenito te su zbog toga podložne različiti tumačenjima, što otežava precizan opis dobivenih rezultata. Osim što tumačenje rezultata onemogućuju neprecizno postavljene čestice koje ispituju strah od čitanja na stranome jeziku, primijećeno je da u cijelom upitniku nedostaje razlikovanje vrsta čitanja koje su zastupljene u nastavi stranih jezika.

Navedenim nedostacima upitnika FLRAS, konstruirana za istraživanja straha od čitanja na stranome jeziku, pokušalo se doskočiti njegovim preoblikovanjem prema navedenim poteškoćama koje su se javile pri njegovoj

primjeni. Čestice koje su sastavljene općenito pokušalo se učiniti usmjerenima na pojedinosti da bi se olakšalo njihovo tumačenje pri obradi rezultata istraživanja straha od čitanja. Čestice koje su dopuštale različite zaključke preoblikovalo se u više preciznijih tako da tumačenje bude jednoznačno, a budući da čestice nisu sadržavale razlikovanje između čitanja u sebi i čitanja na glas, u cijelom upitniku učinjena je spomenuta razlika.

Tako preoblikovan upitnik pokazao je i nove rezultate. Nakon što je provjerena njegova statistička valjanost i pouzdanost, kao prvi čimbenik straha pokazalo se čitanje na glas. Takav rezultat nije iznenadio jer je česta pojava u nastavnoj praksi da se učenici ne vole služiti stranim jezikom na glas. Učenici u ovom istraživanju ne vole čitati na glas ako su prisutni neki drugi čimbenici, odnosno ako ne razumiju sve riječi tijekom čitanja teksta, ne poznaju temu o kojoj čitaju, naiđu na nepoznatu gramatiku, naiđu na riječi koje ne znaju izgovoriti te ako moraju razumjeti dugačak tekst. Rezultati također potvrđuju da je čitanje vrlo složen proces te da čitanje na glas ima važnu ulogu kod pojave straha od čitanja na stranome jeziku.

Praksa govori da učenici stranoga jezika kod čitanja nepoznatih riječi na stranome jeziku zastajkuju, ispravljaju se ili rade nešto slično. Možemo pretpostaviti da je jedan od uzroka upravo njihova nesigurnost ili stres pri susretu s nepoznatim riječima koje moraju pročitati pred nastavnikom ili drugim učenicima. Budući da se učenici na nastavi stranoga jezika često susreću s novim (nepoznatim) riječima, jasno je da upitnik koji mjeri strah za vrijeme čitanja na stranome jeziku mora sadržavati čestice koje će mjeriti takvu pojavu. Ovo je istraživanje također izdvojilo nepoznatu temu teksta kao čimbenik straha kada učenici čitaju na glas. Tu pojavu možemo razumjeti jer nepoznata tema teksta obiluje novim i nepoznatim riječima koje učenici tek moraju naučiti da bi razumjeli temu teksta. Čitanje na stranome jeziku dodatno otežava dužina teksta. U dužem tekstu veća je vjerojatnost da će učenik naići na nepoznate riječi ili riječi u čiji izgovor nije siguran.

Kao što je spomenuto, kod čitanja na glas „vidljivije” je da nepoznate riječi i njihovo nerazumijevanje utječu na učenike, no problem istraživanja čimbenika straha od čitanja javlja se kada učenici čitaju u sebi. U tom trenutku ne možemo prodrijeti u učenikov proces čitanja jer se razumijevanje i čitanje odvija „u učeniku”. Zbog toga je važno da se za istraživanje straha od čitanja s

razumijevanjem primjenjuje upitnik koji sadrži razrađeniji i veći broj čimbenika čitanja koji bi kod učenika mogli izazivati stres, strah i nervozu za vrijeme čitanja u sebi. Upitnik FRAM u svojim je česticama učinio upravo tu razradu. Primjena navedenoga upitnika izdvojila je dodatne čimbenike straha od čitanja. To su nepoznate riječi, nerazumijevanje sadržaja, nepoznata gramatika, dužina teksta, čitanje kao dio nastave stranoga jezika te pravila pisanja.

Čitanje u sebi vrlo je zahtjevan kognitivni proces koji uključuje koordinaciju pažnje, pamćenja i proces razumijevanja (Sellers, 2000) te jezično znanje, učeničku motivaciju, kulturalne značajke tekstova (Saito i sur., 1999), pri čemu se kod pojave straha od čitanja najveći dio kognitivnoga kapaciteta koristi za prepoznavanje riječi, razmišljanje o tome kako im loše ide čitanje, koliko vremena imaju do kraja zadatka i slično (Eysenck, 1992, u Sellers, 2000). Stoga možemo pretpostaviti, što je i dokazalo ovo pilot-istraživanje, da čitanje u sebi sadržava dodatne moguće čimbenike straha koje upitnik FLRAS (Saito i sur., 1999) ne obuhvaća. Zbog navedenoga opravdana je potreba detaljnijega upitnika da bi se lakše pristupilo složenosti čitanja te pojavi straha za vrijeme čitanja. Upitnik FRAM razrađenijim česticama te razlikovanjem čitanja u sebi i čitanja na glas omogućio je lakši pristup čimbenicima straha od čitanja na stranome jeziku, što je vidljivo iz rezultata koji su njime dobiveni.

6. NEDOSTACI PREOBLIKOVANOGA UPITNIKA FRAM

Novi upitnik FRAM za mjerenje straha od čitanja na stranome jeziku nedvojbeno je pokazao da detaljnije mjeri čimbenike straha od čitanja. Za razliku od istraživanja pomoću upitnika FLRAS u kojemu su izdvojena dva moguća čimbenika neugodnih osjećaja pri čitanju, u istraživanju pomoću preoblikovanoga upitnika FRAM pronađene su nove sastavnice čitanja na stranome jeziku koje imaju utjecaj na učeničku nervozu i strah za vrijeme čitanja tekstova na stranome jeziku. Iako novi upitnik FRAM mjeri razine straha i može izmjeriti nove čimbenike koji učenicima smetaju pri čitanju (u sebi ili na glas), treba istaknuti i njegove nedostatke.

Novi je upitnik zbog preoblikovanih, detaljnije postavljenih i dodatnih čestica duži pa ga time ispitanici dulje ispunjavaju. Također, zbog dužine upitnika treba imati na umu da bi to moglo umoriti ispitanike te uzrokovati

lošije čitanje, a time krivo razumijevanje. To bi na kraju moglo rezultirati drugačijim zaključcima nego što je stvarno stanje. Ipak, to je nedostatak koji je prisutan u svim istraživanjima primjenom dužih upitnika. Budući da ovaj rad opisuje pilotiranje upitnika, primijećeno je da neke čestice treba izbaciti. Određene čestice pojavljivale su se više puta, ali u drugačijim oblicima. Ta pogreška bila je vidljiva tek nakon deskriptivne statističke analize rezultata pojedinih čestica upitnika te je u konačnoj verziji upitnika uklonjena.

Iako ovaj upitnik točnije mjeri čimbenike straha kod čitanja zbog načina preoblikovanja čestica, treba napomenuti da on sam nije dovoljan za istraživanja straha od čitanja na stranome jeziku. Budući da je riječ o vrlo složenoj i individualnoj pojavi pri učenju stranih jezika te da je čitanje samo po sebi vrlo složen i višedimenzionalan proces, strah od čitanja kao takav nije lako izmjeriti, stoga se ne može očekivati da će jedan mjerni instrument moći dati konačan zaključak o toj pojavi za vrijeme čitanja. Da bi se dobili točniji rezultati, ovakav upitnik trebalo bi kombinirati uz intervjuje s učenicima te uz provjeru vještine čitanja s razumijevanjem i čitanja na glas.

7. ZAKLJUČNO

Usporedbom rezultata ovih dvaju istraživanja može se zaključiti da preoblikovani upitnik daje bolje rezultate jer u obzir uzima više čimbenika straha od čitanja. Kao takav bio bi dobar za primjenu u budućim istraživanjima straha od čitanja u našim uvjetima, a možda i općenito.

Pilotiranje novoga upitnika i analiza postojećega ovjerenoga upitnika dali su uvid u skrivene čimbenike neugodnih osjećaja za vrijeme čitanja koji bi mogli uzrokovati lošije razumijevanje tekstova koje učenici čitaju. Rezultate bi trebalo provjeriti na većemu broju učenika. Detaljnije postavljene čestice te jasno razlikovanje vrsta čitanja omogućuju jasniju sliku o tome što se događa kada učenici čitaju tekst na njemačkome jeziku. Međutim, ovaj je rad tek prvi korak u rasvjetljavanju straha od čitanja kod hrvatskih učenika. Da bismo dobili pravu sliku o tome što uzrokuje loše osjećaje, kao što su strah, stres ili nervoza, trebat će dalje istraživati tu pojavu.

LITERATURA

- Frauen, C. i Wietzke, F. (2008) Lautes oder leises Lesen? Wie gelingt die Förderung von Lesekompetenz am wirkungsvollsten? *Schulmanagement* 2, 26-29.
- Gardner, R.C., Gliksman, L. i Smythe, P.C. (1978) Attitudes and behaviour in second language acquisition: A social psychological interpretation. *Canadian Psychological Review/Psychologie canadienne* 19 (3), 173-186.
- Gardner, R. C. i MacIntyre, P. D. (1993) A student's contribution to Second Language Learning: Part II, Affective Factors. *Language Teaching* 26 (1), 1-11.
- Horwitz, E.K., Horwitz, M.B. i Cope J. (1986) Foreign Language Classroom Anxiety. *The Modern Language Journal* 70 (2), 125-132.
- Horwitz, E. K. i Young, D. J. (1992) *Language Anxiety: from Theory and Research to Classroom Implications*. Engelwood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Kleinmann, H. H. (1977) Avoidance behavior in adult second language acquisition. *Language Learning* 27 (1), 93-107.
- Kostić – Bobanović, M. (2009) Foreign Language anxiety of university students. *Ekonomika istraživanja* 22 (3), 47-55.
- Legac, V. (2007). *Strah od jezika i vještina slušanja u monolingvalnih i bilingvalnih učenika engleskoga kao stranog jezika*. Magistarski rad. Filozofski fakultet u Zagrebu.
- MacIntyre, P. D., i Gardner, R. C. (1989). Anxiety and second language learning: Toward a theoretical clarification. *Language learning* 39 (2), 251-275.
- Mihaljević Djigunović, J. (2002) *Strah od stranoga jezika: Kako nastaje, kako se očituje i kako ga se osloboditi*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Puškar, K. (2010). *A Comaparative Study of Foreign Language Anxiety Among Majors of English and German*. Studentski rad nagrađen Rektorovom nagradom Sveučilišta u Zagrebu. (http://www.unizg.hr/rektorova/nagradjeni_radovi_09_10.html)
- Saito, Y., Garza T. i Horwitz E. K. (1999) Foreign Language Reading Anxiety. *Modern Language Journal* 83 (2), 202-18.
- Scovel, T. (1978) The Effect of Affect on Foreign Language Learning: A Review of the Anxiety Research. *Language Learning* 28 (1), 129-142.
- Sellers, V. D. (2000) Anxiety and reading comprehension in Spanish as a foreign language. *Foreign Language Annals* 33 (5), 512-521.
- Sparks, R. L., Ganschow L. i Javorsky, J. (2000) Déjà Vu All Over Again: A Response to Saito, Horwitz, and Garza. *The Modern Language Journal* 84 (2), 251-255.
- Subasi, G. (2014) Foreign language reading anxiety: Does it really exist? *Academic Journals. Educational research and Review* 9 (24), 1360-1371.
- Young, D. J. (1992) Language Anxiety from the Foreign Language Specialist's Perspective: Interviews with Krashen, Omaggio Hadley, Terrell, and Rardin. *Foreign Language Annals* 25 (2), 157-172.

DEVELOPMENT AND VALIDATION OF A SCALE FOR MEASURING FOREIGN LANGUAGE READING ANXIETY

This article presents the development of a scale for measuring foreign language reading anxiety and the first results of the pilot study using the new scale. The existing scale for measuring foreign language reading anxiety is the FLRAS (Foreign Language Reading Anxiety Scale), developed by Saito, Garza and Horwitz (1999), and is used by researchers worldwide for measuring reading anxiety at foreign language learning. The FLRAS contains twenty items and it is easy to apply. The scale proves the presence of anxiety when reading texts in a foreign language and it is reliable in measuring anxiety levels. The application of this scale in investigating reading anxiety and the analysis of FLRAS showed that some items of the scale were constructed generally, these items are not easy to interpret and some of them are ambiguous. This article further describes an attempt at redesigning the existing scale and developing a new one, which could measure anxiety more precisely and explore some new factors of foreign language reading anxiety. Finally, this article describes the first results of using the developed scale in investigating reading anxiety in German as L2.

Key words: *reading anxiety, foreign language anxiety, foreign language reading anxiety, scale, measuring foreign language reading anxiety*

Prilog 1. Upitnik FLRAS (Saito, Garza i Horwitz, 1999) za ispitivanje straha od čitanja na stranome jeziku

1. Uzrujam se kad nisam siguran/sigurna da dobro razumijem ono što čitam na njemačkome.	1 2 3 4 5
2. Kad čitam njemački, često razumijem gotovo sve riječi, ali svejedno ne shvaćam što se želi reći.	1 2 3 4 5
3. Kad čitam njemački, toliko se zbunim da ne mogu pratiti što čitam.	1 2 3 4 5
4. Uhvati me strah kad vidim cijelu stranicu teksta za pročitati na njemačkome.	1 2 3 4 5
5. Nervozan/nervozna sam kad moram čitati njemački tekst o nepoznatoj temi.	1 2 3 4 5
6. Uzrujam se svaki put kad pri čitanju nađem na nepoznatu gramatiku.	1 2 3 4 5
7. Postanem nervozan/nervozna i zbunjen/zbunjena kad pri čitanju ne razumijem svaku riječ.	1 2 3 4 5
8. Smeta mi kad pri čitanju nađem na riječ koju ne znam izgovoriti.	1 2 3 4 5
9. Obično pri čitanju prevodim riječ po riječ.	1 2 3 4 5
10. Zbog kompliciranih pravila pisanja u njemačkome teško mi je slijediti značenje teksta.	1 2 3 4 5
11. Brine me kako ću svladati njemačka pravila pisanja da bih mogao/la čitati.	1 2 3 4 5
12. *Uživam čitati na njemačkome.	1 2 3 4 5

13. *Osjećam se sigurnim/sigurnom u sebe dok čitam na njemačkom.	1 2 3 4 5
14. *Kad se jednom navikneš, čitanje na njemačkome i nije tako teško.	1 2 3 4 5
15. Najteža stvar na njemačkome za mene je naučiti čitati.	1 2 3 4 5
16. Više bih volio/voljela da samo učim govoriti njemački, a ne i čitati.	1 2 3 4 5
17. Ne smeta mi čitanje u sebi, no ne osjećam se ugodno kada moram čitati na glas.	1 2 3 4 5
18. *Zadovoljna sam kako čitam na njemačkome.	1 2 3 4 5
19. Njemačka (austrijska, švicarska) kultura i ideje vrlo su mi čudne.	1 2 3 4 5
20. Da bismo mogli čitati njemački, treba znati mnogo o njemačkoj (austrijskoj, švicarskoj) kulturi.	1 2 3 4 5

Prilog 2. Upitnik FRAM za ispitivanje straha od čitanja na njemačkome jeziku (glasno čitanje, čitanje u sebi, čitanje u nastavi stranoga jezika)

A) GLASNO ČITANJE

I	RAZUMIJEVANJE RIJEČI I SADRŽAJA	
1	Kad čitam na njemačkome, razumijem većinu riječi, ali ne razumijem sadržaj teksta.	1 2 3 4 5
2	Kad čitam na njemačkome, ne razumijem većinu riječi, ali razumijem sadržaj teksta.	1 2 3 4 5
3	Kad čitam na njemačkome, razumijem većinu riječi.	1 2 3 4 5
4	Uzrujam se kad ne razumijem sadržaj teksta koji čitam.	1 2 3 4 5
II	OSJEĆAJI I NEPOZNATE RIJEČI	
1	Nervozan sam kad pri čitanju na glas ne razumijem svaku riječ u tekstu.	1 2 3 4 5
2	Nervozan sam kad pri čitanju na glas nađem na riječ koja mi je poznata, a ne razumijem ju.	1 2 3 4 5
3	Smeta mi kad pri čitanju na glas nađem na riječ koju ne znam izgovoriti.	1 2 3 4 5
4	Nervozan sam kad kod čitanja nađem na riječ s puno prijeglasa.	1 2 3 4 5
III	OSJEĆAJI KOD ČITANJA	
1	Kad čitam njemački, toliko se zbunim da uopće ne razumijem što čitam.	1 2 3 4 5
2	Kad čitam njemački, toliko se zbunim da slabije razumijem što čitam.	1 2 3 4 5
3	Kad čitam njemački, toliko se zbunim da odustajem od čitanja	1 2 3 4 5
4	Kad čitam njemački, toliko se zbunim da sporije čitam	1 2 3 4 5
5	Kad čitam njemački, toliko se zbunim da se teže usredotočujem.	1 2 3 4 5
6	Kad čitam njemački, toliko se zbunim da lošije čitam na glas.	1 2 3 4 5
IV	DUŽINA TEKSTA	
1	Uhvati me nervoza ili panika kad moram pred drugima čitati na njemačkome jeziku (općenito).	1 2 3 4 5
2	Uhvati me nervoza ili panika kad moram pročitati i razumjeti dugačak tekst na njemačkome jeziku.	1 2 3 4 5
3	Uhvati me nervoza ili panika kad moram pred drugima čitati dugačak tekst na njemačkome	1 2 3 4 5

	jeziku.	
4	Volim čitati pred drugima kraće tekstove na njemačkome jeziku.	1 2 3 4 5
5	Volim čitati pred drugima duže tekstove na njemačkome jeziku.	1 2 3 4 5
V	TEMA TEKSTA	
1	Nervozan sam kad moram čitati na glas njemački tekst o temi koju ne poznajem.	1 2 3 4 5
2	Nervozan sam kad moram čitati na glas njemački tekst o temi koju poznajem.	1 2 3 4 5
VI	GRAMATIKA I ČITANJE	
1	Uzrujam se svaki put kad pri čitanju na glas naiđem na gramatiku koju nisam naučio.	1 2 3 4 5
2	Uzrujam se svaki put kad pri čitanju na glas naiđem na gramatiku koju još nismo učili.	
3	Drugačiji poredak riječi u rečenicama otežava mi čitanje njemačkih tekstova.	1 2 3 4 5
4	Kod čitanja me zbunjuje drugačiji poredak riječi u njemačkim rečenicama.	1 2 3 4 5
VII	NAČIN ČITANJA	
1	Obično pri čitanju prevodim riječ po riječ u tekstu.	1 2 3 4 5
2	Obično pri čitanju na glas ne razmišljam o značenju riječi.	1 2 3 4 5
3	Pri čitanju pokušavam razumjeti nepoznatu riječ pomoću poznatih riječi oko nepoznate.	1 2 3 4 5
4	Pri čitanju pokušavam shvatiti kontekst bez traženja nepoznatih riječi.	1 2 3 4 5
VIII	PRAVILA PISANJA	
1	Zbog drugačijih pravila pisanja u njemačkome lošije razumijem tekst koji čitam.	1 2 3 4 5
2	Zbog drugačijih pravila pisanja u njemačkome sporije čitam tekst.	1 2 3 4 5
3	Zbog drugačijih pravila pisanja u njemačkome preskočim riječi koje ne znam pročitati.	1 2 3 4 5
4	Zbog drugačijih pravila pisanja u njemačkome teže se usredotočujem na tekst koji čitam.	1 2 3 4 5
5	Ne znam sva pravila o pisanju na njemačkome i to me uzrujava.	1 2 3 4 5
IX	ČITANJE I UGODA	
1	Volim kad čitam tekstove na njemačkome na glas.	1 2 3 4 5
2	Osjećam se sigurnim u sebe dok čitam na glas tekstove na njemačkome.	1 2 3 4 5
3	Kad se navikneš, čitanje njemačkih tekstova na glas i nije tako teško.	1 2 3 4 5
4	Ne osjećam strah kada čitam u sebi, no ne osjećam se ugodno kada moram čitati na glas.	1 2 3 4 5
5	Zadovoljan sam kako čitam na glas na njemačkome.	1 2 3 4 5
6	Zadovoljan sam kako čitam na glas na njemačkome u odnosu na druge učenike.	1 2 3 4 5
7	Zadovoljan sam kako čitam na glas dok me sluša učitelj.	1 2 3 4 5
8	Zadovoljan sam kako čitam na glas u odnosu na izvorne govornike.	1 2 3 4 5
9	Zadovoljan sam kako čitam na glas u odnosu na učenike njemačkoga u drugim zemljama.	1 2 3 4 5
X	NERAZUMIJEVANJE SADRŽAJA	
	Kad lošije čitam na nastavi, to je zbog: a) drugačijih pravila pisanja b) nepoznatih riječi u tekstu c) gramatike koju ne znam d) dužine teksta koja me ometa e) nastavnika f) izgovora riječi g) _____	

B) ČITANJE U SEBI

I	RAZUMIJEVANJE RIJEČI I SADRŽAJA	
1	Kad čitam na njemačkome, razumijem većinu riječi, ali ne razumijem sadržaj teksta.	1 2 3 4 5
2	Kad čitam na njemačkome, ne razumijem većinu riječi, ali razumijem sadržaj teksta.	1 2 3 4 5
3	Kad čitam na njemačkome, razumijem većinu riječi.	1 2 3 4 5
4	Uzrujam se kad ne razumijem sadržaj teksta koji čitam.	1 2 3 4 5
II	OSJEĆAJI KOD ČITANJA	
1	Kad čitam njemački, toliko se zbunim da uopće ne razumijem što čitam.	1 2 3 4 5
2	Kad čitam njemački, toliko se zbunim da slabije razumijem što čitam.	1 2 3 4 5
3	Kad čitam njemački, toliko se zbunim da brže odustajem od čitanja.	1 2 3 4 5
4	Kad čitam njemački, toliko se zbunim da sporije čitam.	1 2 3 4 5
5	Kad čitam njemački, toliko se zbunim da se teže usredotočujem na sadržaj.	1 2 3 4 5
6	Kad čitam njemački, toliko se zbunim da lošije čitam na glas.	1 2 3 4 5
III	DUŽINA TEKSTA	
1	Uhvati me nervoza ili panika kad vidim dugačak tekst koji moram čitati u sebi na njemačkome.	1 2 3 4 5
2	Volim čitati kraće tekstove na njemačkome jeziku.	1 2 3 4 5
3	Volim čitati duže tekstove na njemačkome jeziku.	1 2 3 4 5
IV	TEMA TEKSTA	
1	Nervozan sam kad moram čitati u sebi njemački tekst o nepoznatoj temi.	1 2 3 4 5
2	Nervozan sam kad moram čitati u sebi njemački tekst o poznatoj temi.	1 2 3 4 5
V	GRAMATIKA I ČITANJE	
1	Uzrujam se svaki put kad pri čitanju u sebi nađem na gramatiku koju nisam naučio.	1 2 3 4 5
2	Uzrujam se svaki put kad pri čitanju u sebi nađem na gramatiku koju još nismo učili.	1 2 3 4 5
3	Zbog drugačijega poretka riječi u njemačkim rečenicama teže se usmjeravam na sadržaj.	1 2 3 4 5
4	Drugačiji poredak riječi u rečenicama otežava mi razumijevanje njemačkih tekstova.	1 2 3 4 5
5	Kod čitanja me zbunjuje drugačiji poredak riječi u njemačkim rečenicama.	1 2 3 4 5
VI	OSJEĆAJI I NEPOZNATE RIJEČI	
1	Nervozan sam kad pri čitanju u sebi nađem na riječ koja mi je poznata, a ne razumijem ju.	1 2 3 4 5
2	Nervozan sam kad pri čitanju u sebi ne razumijem sve riječi u tekstu.	1 2 3 4 5
3	Smeta me kad pri čitanju u sebi nađem na riječ koju ne bih znao dobro izgovoriti na glas.	1 2 3 4 5
4	Nervozan sam kad kod čitanja nađem na riječ s puno prijevlasa.	1 2 3 4 5
VII	NAČIN ČITANJA	
1	Obično pri čitanju s razumijevanjem (tihom čitanju) prevodim riječ po riječ u tekstu.	1 2 3 4 5

2	Pri čitanju u sebi pokušavam razumjeti nepoznatu riječ pomoću poznatih riječi oko nepoznate	1 2 3 4 5
3	Pri čitanju u sebi pokušavam shvatiti kontekst bez traženja nepoznatih riječi	1 2 3 4 5
VIII	PRAVILA PISANJA	
1	Zbog drugačijih pravila pisanja u njemačkom lošije razumijem tekst koji čitam.	1 2 3 4 5
2	Zbog drugačijih pravila pisanja u njemačkom sporije čitam tekst.	1 2 3 4 5
3	Zbog drugačijih pravila pisanja u njemačkom preskočim riječi koje ne znam pročitati.	1 2 3 4 5
4	Zbog drugačijih pravila pisanja u njemačkom teže se usredotočujem na tekst koji čitam.	1 2 3 4 5
5	Ne znam sva pravila o pisanju na njemačkom i to me uzrujava kod čitanja u sebi.	1 2 3 4 5
6	Ne znam sva pravila pisanja i zbog toga lošije razumijem tekst koji čitam.	1 2 3 4 5
IX	ČITANJE I UGODA	
1	Volim čitati tekstove na njemačkome jeziku u sebi.	1 2 3 4 5
2	Osjećam se sigurnim u sebe dok čitam s razumijevanjem (u sebi).	1 2 3 4 5
3	Kad se navikneš, čitanje s razumijevanjem (u sebi) i nije tako teško.	1 2 3 4 5
4	Zadovoljan sam kako čitam na glas na njemačkome.	1 2 3 4 5
5	Zadovoljan sam kako čitam na glas na njemačkome u odnosu na druge učenike.	1 2 3 4 5
X	NERAZUMIJEVANJE SADRŽAJA	
	Kad ne razumijem sadržaj teksta koji čitam na nastavi, to je zbog (zaokruži): a) drugačijih pravila pisanja b) nepoznatih riječi u tekstu c) gramatike koju ne znam d) dužine teksta e) nastavnika f) _____	

C) ČITANJE U NASTAVI STRANIH JEZIKA

I	ČITANJE U NASTAVI STRANOGA JEZIKA	
1	Najteža stvar u nastavi njemačkoga za mene je naučiti čitati na glas njemačke riječi .	1 2 3 4 5
2	Najteža stvar u nastavi njemačkoga za mene je naučiti čitati na glas njemačke rečenice .	1 2 3 4 5
3	Najteža stvar u nastavi njemačkoga za mene je naučiti čitati s razumijevanjem njemačke tekstove .	1 2 3 4 5
4	Više volim kada na nastavi njemačkoga ne moram čitati na glas.	1 2 3 4 5
5	Više volim kada na nastavi njemačkoga ne moram čitati u sebi.	1 2 3 4 5
II	KULTURA ZEMALJA NJEMAČKOGA GOVORNOG PODRUČJA	
1	Njemačka (austrijska, švicarska) kultura i običaji su mi nepoznati .	1 2 3 4 5
2	Njemačka (austrijska, švicarska) kultura i običaji su mi zanimljivi .	1 2 3 4 5
3	Njemačku (austrijsku, švicarsku) kulturu i običaje želim bolje upoznati .	1 2 3 4 5
4	Da bismo mogli s razumijevanjem čitati tekstove na njemačkome jeziku, treba poznavati obilježja njemačke (austrijske i švicarske) kulture.	1 2 3 4 5